

Interacció entre universitat i professionals liberals: formació inicial i continuada

**Joan Miquel RASCAGNERES
i LLAGOSTERA**

En aquesta intervenció sembla oportú no limitar l'anàlisi al cas d'Andorra, sinó estendre la reflexió a l'entorn dels professionals liberals a un àmbit més ampli, o sigui a l'àmbit europeu. I tampoc centrarem la reflexió en la professió d'advocat, sinó que es consideraran les diferents professions liberals que, a Andorra, estan reunides en el Consell de Col·legis de Professionals Liberals. La professió liberal, ho sabem, abasta moltes possibilitats d'exercici, des de l'àmbit jurídic fins al mèdic, passant per l'àmbit econòmic o encara les professions tècniques, com ara arquitectes o enginyers. Ara bé, totes aquestes professions tenen molts punts en comú, i entre aquests el que és motiu d'aquesta intervenció, o sigui, la interacció contínua amb la universitat, entesa també en el sentit ampli de la paraula.

Definir aquesta interacció pressuposa, en primer lloc, una definició de la professió liberal. Però no únicament una definició jurídica d'aquesta professió, que ja ha estat objecte de ponències per altres intervinents en aquesta jornada, sinó una de més globalitzadora, que pugui caracteritzar, en l'àmbit europeu, aquest concepte.

Per això és forçós referir-se a la directiva europea relativa al reconeixement de les qualificacions professionals, referenciada amb el número 2005/36/CE, que defineix la professió liberal com «la professió que exerceixen els qui, gràcies a les seves apropiades qualificacions professionals, presten a títol personal, sota la seva pròpia responsabilitat i de manera professionalment independent, serveis intel·lectuals i conceptuals en interès del client i de la població en general».

Es pot constatar en una primera lectura, però això no serà el motiu de la ponència, que aquesta definició europea deixa de banda la noció, acceptada a Andorra, de professional liberal que actua en l'àmbit públic. Actuar en l'àmbit públic és antinòmic, segons aquesta definició europea, amb la professió liberal, atès que es caracteritza per la seva independència en l'exercici de les seves activitats. Però, més enllà d'aquesta primera observació, i centrant-nos en la reflexió que ens ocupa, o sigui la interacció amb la universitat, sembla convenient precisar el que la directiva anomena qualificacions apropiades. La definició més comunament admesa és que aquesta qualificació correspon a l'obtenció d'un títol de l'ensenyament superior. I així es recull

en la legislació andorrana, atès que en la Llei de col·legis professionals i professionals liberals, tant en la versió inicial com en la modificació actualment en tràmit parlamentari, s'indica expressament que el professional liberal ha de posseir un títol de l'ensenyament superior. Ara bé, en la definició europea, aquesta exigència no queda tan determinada, atès que és cert que l'exercici de certes professions liberals no necessita el compliment d'aquest requisit. Així, la directiva sembla tenir en compte les formacions professionals que permeten, també, desenvolupar una activitat en l'àmbit mencionat en la mateixa directiva, o sigui fonamentalment els serveis intel·lectuals i conceptuals. Però, aquesta diferència en la definició no invalida la necessitat de la interacció entre universitat i professionals liberals, atès que la gran majoria d'aquests professionals, per a l'exercici de les seves activitats, ha de tenir un títol d'ensenyament superior i que, per a les altres professions que se situen en el mateix àmbit, sense haver rebut una formació inicial universitària, la seva formació inicial la dispensen centres d'ensenyament que gairebé sempre es poden equiparar a universitats quant a la formació que ofereixen.

Així, es pot afirmar que la característica comuna als professionals liberals és ser titular d'un títol atorgat per l'ensenyament superior o per centres similars. Aquest títol no ha de ser, en tots els casos, un màster, sinó que pot ser un títol de bàtxelor o altres, segons les reglamentacions estatals relatives a les professions liberals. És a dir que s'ha d'entendre que el professional liberal ha de posseir un títol de l'ensenyament superior, o un títol homologable, del grau que sigui, i això de conformitat amb la regulació pròpia a cada professió liberal.

Es dibuixa, per tant, una correlació estreta entre la universitat i el professional. L'absència de títol de l'ensenyament superior o homologable no autoritza a exercir una activitat liberal. Sols aquests títols, obtinguts després d'una formació inicial de l'ensenyament superior, atorga aquesta característica.

Evidentment, tots els titulats de l'ensenyament superior no exerceixen una professió liberal, sinó que poden desplegar la seva activitat en altres sectors. És a dir que el professional liberal ha de ser titulat superior, però tots els titulats de l'ensenyament superior no es poden qualificar de professionals liberals. És, doncs, una condició necessària però no suficient, atès que, com s'ha explicat abans, l'altra característica important de la professió liberal és la independència en el marc de l'activitat. Un enginyer que treballi per a l'Administració pública no pot ser qualificat de professional liberal en el sentit de la directiva europea que s'ha transcrit, tot i que, a Andorra, per motius històrics i per necessitats del país, s'ha pogut reconèixer l'exercici de l'activitat liberal a títol públic.

Aquesta necessitat d'obtenció d'un títol de l'ensenyament superior és determinada per l'àmbit d'actuació dels professionals liberals. No enumeraré les diferents professions liberals que es poden exercir, però serà suficient esmentar alguns àmbits d'actuació d'aquesta forma d'activitat, per exemple el de la medicina –metge, farmacèutic, dentista–, l'àmbit paramèdic –infermer, fisioterapeuta, psicòleg–, el del dret –advocat, notari i saig en els països que coneixen aquesta figura–, i els de l'arquitectura, l'economia o la comptabilitat, o encara l'enginyeria. L'exercici d'aquestes activitats necessita una formació inicial que, en general, ofereix un centre d'ensenyament superior. Així, si ens centrem en la professió d'advocat, cal recordar que fa poc el Tribunal Constitucional d'Andorra va organitzar un seminari sobre l'accés a aquesta professió en els diferents països europeus, que va donar lloc a la publicació d'un llibre titulat *How to become lawyer*. La característica comuna de l'accés a la professió d'advocat, en els diferents països europeus

que van participar en aquesta anàlisi, era l'obtenció d'un títol superior atorgat per les facultats de dret, i tots els països compartien aquesta obligació. La mateixa observació es pot fer per a les altres professions que s'acaben de citar. Però, en el marc d'aquesta intervenció, cal anar una mica més lluny que aquesta obligació de formació inicial universitària.

Tal com hem indicat, una de les característiques essencials de les professions liberals és oferir al públic i als clients uns serveis intel·lectuals i conceptuals. Aquesta característica implica la necessitat i l'obligatorietat de la formació contínua. Certament, en moltes altres professions, aquesta necessitat també existeix, però és encara més pregnant quan es tracta de serveis intel·lectuals i conceptuals que queden afectats, dia a dia, pel progrés de la ciència, sigui jurídica, mèdica o econòmica, i pels avenços, en general, de la societat.

I quasi tots els Estats d'Europa, salvat –i ho podem lamentar– Andorra, han entès la necessitat d'aquesta formació contínua i obliguen els seus professionals liberals a cursar-ne, molt sovint anualment, entre 20 i 40 hores. És cert que aquesta activitat formativa continuada no està únicament en mans de la universitat, sinó que també es refereix a la formació dispensada per professionals del ram, sense necessitat, doncs, d'intervenció d'universitaris. Però voler negar aquesta intervenció universitària, en el marc de la formació contínua, seria un error amb greus conseqüències. En efecte, el dia a dia dels professionals liberals, molt sovint ple d'urgències, no els permet, tal com es diu al carrer, «parar la màquina i pensar», reflexionar sobre la seva pràctica i l'evolució dels coneixements tècnics necessaris per al seu exercici. I aquest dia a dia carregat d'urgències quasi sempre només deixa al professional el temps per integrar, amb rapidesa, les noves normes que es publiquen regularment i que afecten el seu àmbit d'activitat. Però el professional de cap manera arriba a trobar el temps d'encetar una reflexió més profunda sobre la seva activitat i sobre el sentit d'aquestes noves normes. I aquesta reflexió sí que la fan els membres de la comunitat universitària, atès que s'hi dediquen professionalment. D'aquí ve la importància de tenir sempre en compte la comunitat universitària en el moment d'organitzar aquestes formacions contínues, que han de ser pràctiques, a càrrec dels professionals del ram, però també teòriques. Aquesta reflexió teòrica està orientada fonamentalment als membres de la comunitat universitària, que han de participar de manera notable en aquestes activitats de formació contínua. Així, apareix un paral·lelisme amb la formació inicial, teòrica, a la universitat, i amb un mòdul pràctic, molt sovint en mans dels col·legis professionals.

Perquè la seva eficiència sigui reconeguda, la formació contínua ha de seguir el mateix esquema. D'aquí prové aquesta fusió, que existeix i s'ha de reforçar, entre els professionals liberals i la universitat. Els professionals liberals necessiten la universitat, tant per a la seva formació contínua com per a la inicial, i, al mateix temps, la universitat necessita els professionals liberals per poder analitzar l'aplicació de les teories que es desenvolupen en l'àmbit universitari i que estan afectades per la seva pròpia aplicació pràctica. Aquesta necessitat comporta una interactivitat estricta entre un món i l'altre, que no són dos mons diferents, sinó dos mons totalment complementaris, és a dir, les dues cames que permeten als professionals liberals caminar i proporcionar al públic i als seus clients prestacions d'un nivell de qualitat màxim.

Si ens allunyem d'aquesta anàlisi global i analitzem, al Principat, la interacció que pot existir entre els professionals liberals i la Universitat d'Andorra, ens adonem que, per diferents motius que seguidament s'explicaran, aquesta interacció podria ser qualificada de digna d'elogi i molt més estreta que en altres Estats de l'àmbit europeu. En efecte, des del naixement de la Universitat

d'Andorra, els professionals, siguin liberals o no, han estat sol·licitats per intervenir en el marc de la formació dispensada per la Universitat. La dificultat de contractar professors universitaris ha permès idear una universitat atípica, que ha sabut compaginar tant la intervenció de membres de la comunitat universitària i que es podien dedicar a l'ensenyament a Andorra, com la intervenció de professionals, liberals o no, que han posat a disposició de la Universitat la seva experiència professional. En són una prova, en particular, les diferents publicacions de la Universitat d'Andorra que han anat a càrrec de professionals liberals, de solvència professional reconeguda, i que han sabut teoritzar la seva pràctica professional per tal de donar als estudiants les eines necessàries per a l'adquisició de les competències. Evidentment, aquest model ha redundat igualment en el marc de la formació contínua, per la qual la Universitat, en col·laboració amb els col·legis professionals, organitza nombroses accions de formació. Podríem citar, per exemple, el recent curs de fiscalitat, sol·licitat pel Col·legi d'Advocats d'Andorra, sol·licitud que la Universitat ha sabut transformar immediatament en realitat, amb la intervenció tant d'universitaris com de professionals, per proporcionar als assistents un ensenyament de màxima qualitat, tant en l'àmbit teòric com en l'àmbit pràctic. És cert que la proximitat amb la Universitat, a Andorra, és un avantatge innegable, que s'ha de saber aprofitar per continuar en aquesta via i crear, així, un model, tant de formació inicial com de formació contínua, que procurarà a tothom les eines necessàries per al bon exercici de la professió. El professional liberal té l'obligació de posar-se al dia dels últims coneixements tècnics i teòrics, en l'àmbit en què exerceix la seva activitat, i també té la necessitat de poder accedir a una anàlisi, tant de la seva pràctica com de l'aplicació de les noves normes que es vagin publicant. I aquesta fita, que es podria definir igualment com un repte, per la dedicació i voluntat que pressuposa, només es podrà aconseguir reforçant els lligams entre universitat i professionals liberals, i aprofundint en aquesta interacció tan necessària.

Joan Miquel RASCAGNERES i LLAGOSTERA,
advocat i mediador de la Universitat d'Andorra